

ความต้องการของผู้มารับบริการทันตกรรม โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า

ป्लीทอง ชาญสำรวจ คุณาภรณ์

รพ. สมเด็จพระพุทธเลิศหล้า สมุทรสงคราม

ABSTRACT :

Shansamroud Kunaporn P. Patient's Needs at Dental Department, Somdet Phraphutthalertla Hospital. (Region 7 Medical Journal 1997 ; 4 : 419-424).

Dental Department, Somdet Phraphutthalertla Hospital, Samutsongkram, Thailand.

238 patients of Dental Department, Somdet Phraphutthalertla hospital in June 1996 were studied. Most of them were female (64.7%), aged group between 26-45 years old (41.6%), having income about 3,000 baht or below (57.1%), education level at primary school (66.0%). Their needs were extraction (64.7%), filling (16.8%), and scaling (8.4%).

บทคัดย่อ :

ปฐิทอง ขาญสารวอ อุนาภรณ์. ความต้องการของผูัมารับบริการทันตกรรมที่โรงพยาบาลสมเด็จพะพุทลเลศหล้า.
(วารสารแพทยัเขต 7 2540 ; 4 : 419-424).

กลุ่มงานทันตกรรม, รพ. สมเด็จพะพุทลเลศหล้า, สมุทรสงคราม.

การศีกษาผูัมารับบริการที่กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลสมเด็จพะพุทลเลศหล้าในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2539 จำนวน 238 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 64.7) อายุระหว่าง 26-45 ปี (ร้อยละ 41.6) รายได้ต่ำกว่าเดือนละ 3,000 บาท (ร้อยละ 57.1) การศีกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 66.0) ส่วนใหญ่ ต้องการมารับการถอนฟัน (ร้อยละ 64.7) รองลงมาคือการอุดฟัน (ร้อยละ 16.8) และขูดหินปูน (ร้อยละ 8.4) ตามลำดับ

บทนำ

ปัญหาสุขภาพในช่องปากเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญปัญหาหนึ่งของประเทศไทย จากการสำรวจสถานะทันตสุขภาพแห่งชาติของประเทศไทย ครั้งล่าสุด เมื่อปี พ.ศ. 2537¹ พบว่า ประชาชนยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับโรคฟันผุ และโรคเหงือกอักเสบอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้มีความจำเป็นในการที่จะต้องให้บริการทางทันตกรรมแก่ประชาชนทั่วไปเพื่อรักษาโรคดังกล่าว ในปีงบประมาณ 2539 กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้าสมุทรสงคราม ได้ให้บริการทางทันตกรรมแก่ประชาชนเป็นจำนวนทั้งสิ้น 19,287 ราย โดยเป็นการถอนฟัน 3,417 ราย อุดฟัน 2,151 ราย ซูดหินปูน 661 ราย² แต่การให้บริการดังกล่าวยังไม่มีการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์หาความต้องการมารับบริการของคนไข้เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนในการให้บริการทางทันตกรรมแก่ประชาชนต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจโดยสัมภาษณ์ผู้มารับบริการทันตกรรมที่กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า เพื่อหาข้อมูลทั่วไปของผู้มารับบริการ และความต้องการในการรักษา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีรายได้น้อย การศึกษาค่ำ ส่วนใหญ่ต้องการมาถอนฟัน รองลงมาคือการอุดฟัน และซูดหินปูนตามลำดับ ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะนำไปใช้ประกอบการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้กับประชาชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพในช่องปากของตน

วัตถุประสงค์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจโดยสัมภาษณ์ผู้มารับบริการตามข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์เฉพาะผู้มารับบริการที่กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า หากผู้มารับบริการมีอายุน้อยกว่า 12 ปี จะสัมภาษณ์ผู้ปกครองที่พามาแทน โดยไม่สัมภาษณ์ผู้ป่วยที่ทันตแพทย์นัดเอาไว้ ผู้ป่วยที่มาติดไหม หรือผู้ป่วยที่เป็นเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า โดยผู้ช่วย

ทันตแพทย์ที่ได้รับการชี้แจงในการเก็บข้อมูลเป็นผู้สัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เช่น เพศ อายุ ที่อยู่ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ สิทธิในการรักษาพยาบาล

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมารับบริการทางทันตกรรม เช่น ความต้องการในการรับบริการทันตกรรมครั้งนี้ ขณะนี้บริเวณที่จะทำมีอาการอะไร บริเวณที่จะทำนี้เคยมีอาการอย่างไร เคยมารับบริการทางทันตกรรมที่โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้าหรือไม่ ถ้าเคย เคยทำอะไรบ้าง เคยไปรับบริการทางทันตกรรมจากที่ไหนมาก่อนหรือไม่ ถ้าเคย เคยทำอะไรบ้าง ตามปกติถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับฟันมักจะไปรับการรักษาที่ใด และเหตุผลที่มารับบริการทางทันตกรรมที่โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า

แบบสัมภาษณ์ได้ผ่านการทดสอบกับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับผู้รับบริการแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนใช้จริงกับผู้มารับบริการทางทันตกรรม โดยสัมภาษณ์ผู้ป่วยไม่ซ้ำรายเดิม ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2539 จำนวนวันละ 10 ราย แล้วนำข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาทางทันตกรรม มากำหนดและลงรหัส แจกแจงและคำนวณเป็นร้อยละ หาค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบความแตกต่างทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS/PC ใช้การทดสอบด้วยค่าไคสแควร์ (χ^2 - test) มีระดับนัยสำคัญที่ P-value น้อยกว่า 0.05 และนำมาจำแนกตามลักษณะของข้อมูลเพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในความต้องการมารับบริการของคนไข้

ผลการศึกษา

ผู้มารับบริการที่กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า สมุทรสงคราม จำนวน 238 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 64.7) อายุระหว่าง 26-45 ปี (ร้อยละ 41.6) รายได้ต่ำกว่าเดือนละ 3,000 บาท (ร้อยละ 57.1) อยู่ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสงครามร้อยละ 67.2 การศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 66.0 แต่งงาน

แล้วร้อยละ 51.3 อาชีพรับจ้างร้อยละ 36.1 สิทธิในการรักษาพยาบาล ส่วนใหญ่ต้องชำระเงินเองร้อยละ 29.4 รองลงมาคือ มีบัตรประกันสุขภาพร้อยละ 20.6 และมีสิทธิในการเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ร้อยละ 16.4 ต้องการมารับบริการถอนฟันมากที่สุดร้อยละ 64.7 รองลงมาคือการอุดฟันร้อยละ 16.8 และขูดหินปูนร้อยละ 8.4 ตามลำดับ

ผู้มารับบริการส่วนใหญ่ในวันที่มาใช้บริการจะไม่มีอาการอะไรร้อยละ 62.6 รองลงไปคือมีอาการปวดฟันร้อยละ 15.5 และเสียวฟันร้อยละ 10.1 แต่ฟันบริเวณที่ต้องการทำนั้นเคยมีอาการปวดฟันมาก่อนร้อยละ 48.3 รองลงมาคือไม่มีอาการอะไรร้อยละ 33.2 และเคยมีอาการเสียวฟันร้อยละ 13.0 ผู้มารับบริการส่วนใหญ่เคยมารับบริการทางทันตกรรมที่โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้ามาก่อนร้อยละ 61.8 โดยส่วนใหญ่เคยมารับการถอนฟันร้อยละ 47.9 รองลงไปคือการอุดฟันร้อยละ 13.9 และขูดหินปูนร้อยละ 5.9 ตามลำดับ นอกจากนี้ผู้มารับบริการส่วนใหญ่ยังเคยไปรับบริการจากที่อื่นมาก่อนร้อยละ 57.6 โดยส่วนมากไปรับการรักษาจากคลินิกเอกชนร้อยละ 44.5 ซึ่งไปรับการถอนฟันมากที่สุดร้อยละ 40.8 การอุดฟันร้อยละ 14.3 การขูดหินปูนและใส่ฟันในจำนวนเท่ากันคือร้อยละ 8.4

ผลการศึกษาพบว่าผู้มารับบริการส่วนใหญ่หากมีปัญหากเกี่ยวกับสุขภาพในช่องปาก มักจะมารับบริการที่กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า ร้อยละ 47.9 รองลงไปคือคลินิกเอกชนร้อยละ 25.6 และสถานบริการของรัฐแห่งอื่น ๆ ร้อยละ 13.4 โดยเหตุผลของผู้มารับบริการที่โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า เนื่องจากมีความสะดวกร้อยละ 41.6 อยู่ใกล้บ้านร้อยละ 31.1 และให้บริการดีร้อยละ 15.1 ตามลำดับ

ผลการศึกษาเปรียบเทียบในความต้องการมารับการถอนฟันและอุดฟันของคนไข้ พบว่าในผู้ที่ต้องการมารับการถอนฟันจำนวน 154 คนนั้น ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องรายได้ แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องเพศ การศึกษา และกลุ่มอายุ โดยเพศหญิงต้องการถอนฟันมากกว่าเพศชายแต่แตกต่างกันไม่เด่นชัดนัก ส่วนผู้ที่มีการศึกษาน้อย

ต้องการถอนฟันมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูง ส่วนผู้ที่มีอายุมากต้องการถอนฟันมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย โดยกลุ่มที่มีความต้องการถอนฟันมากที่สุด คือผู้ที่มีอายุ 46 ปีขึ้นไป ส่วนกลุ่มที่มีความต้องการถอนฟันน้อยที่สุด คือกลุ่มอายุ 13-25 ปี โดยมีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

ผู้มารับบริการที่ต้องการอุดฟันจำนวน 40 คนนั้นพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องเพศ ระดับการศึกษา และระดับรายได้ แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องอายุ โดยผู้ที่มีอายุมากต้องการอุดฟันน้อยกว่าผู้ที่มีอายุน้อย โดยกลุ่มที่ต้องการอุดฟันมากที่สุด คือกลุ่มอายุ 13-25 ปี ส่วนกลุ่มที่มีความต้องการอุดฟันน้อยที่สุด คือกลุ่มที่มีอายุ 46 ปีขึ้นไป โดยมีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 (ตารางที่ 1) ส่วนคนไข้ที่ต้องการมารับการขูดหินปูนนั้นมีจำนวนเพียง 20 คน ซึ่งมีจำนวนค่อนข้างน้อยหากนำมาวิเคราะห์ทางสถิติ อาจจะทำให้การแปลผลทำได้ไม่ชัดเจนจึงไม่นำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้

วิจารณ์

ผลการศึกษาผู้มารับบริการที่กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า จำนวน 238 คนพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26-45 ปี การศึกษาค่อนข้างน้อย คือส่วนใหญ่อยู่ระดับประถมศึกษา และมีรายได้น้อย คือต่ำกว่าเดือนละ 3,000 บาท ซึ่งคล้ายกับผลการวิจัยของ อรุณข นุญรังสิมันต์ และ คันสนีย์ ธนกิจกร³ และผลการศึกษาของ สุนนทนา จันทราชัย-โชติ⁴ ผลที่เป็นเช่นนี้อาจจะเนื่องมาจากเพศหญิงมีความสนใจในความ ต้องการมารับบริการทันตกรรมมากกว่าเพศชาย ผู้มารับบริการส่วนมากมีการศึกษาน้อยและมีรายได้ต่ำ ทำให้มีความต้องการที่จะถอนฟันมาก เพราะว่าจะอาจจะขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญในการเก็บรักษาฟันเอาไว้ ไม่ทราบถึงผลเสียในการสูญเสียฟันไป ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ เพ็ญศรี สิทธิสมวงศ์ และ สุลักษณ์ ผลานวงศ์⁵ ที่พบว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงและมีรายได้มากจะ

ตารางที่ 1 ความต้องการมารับการถอนฟันและอุดฟันของผู้มารับบริการ

ลักษณะประชากร	ถอนฟัน		อุดฟัน			
	จำนวน	(ร้อยละ)	P-value	จำนวน	(ร้อยละ)	P-value
เพศ						
ชาย	63	(40.9)	0.1411*	9	(22.5)	.06340
หญิง	91	(59.1)		31	(77.5)	
ระดับการศึกษา						
ประถมศึกษา	122	(79.2)	.00024*	24	(60.0)	.18850
มัธยมศึกษา	22	(14.3)		8	(20.0)	
อาชีวศึกษาขึ้นไป	10	(6.5)		8	(20.0)	
กลุ่มอายุ (ปี)						
≤ 12	15	(9.7)	.00020*	4	(10.0)	.00631*
13-25	22	(14.3)		17	(42.5)	
26-45	72	(46.8)		16	(40.0)	
46-60	33	(21.4)		3	(7.5)	
> 60	12	(7.8)		0		
ระดับรายได้ (บาท)						
≤ 3,000	90	(58.4)	.72124	21	(52.5)	.46054
3,001-6,000	45	(29.2)		15	(37.5)	
6,001-10,000	13	(8.4)		1	(2.5)	
> 10,000	6	(3.9)		3	(7.5)	

* แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสัมพันธ์ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

มีความต้องการในการเก็บรักษาฟันไว้ ในขณะที่ผู้มีการศึกษาต่ำหรือผู้ที่มีรายได้น้อยมีความต้องการถอนฟันมากกว่า

ผู้มารับบริการเพียงร้อยละ 29.4 ที่ต้องชำระเงินเองในการรักษาพยาบาลโดยไม่มีสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลใด ๆ แต่ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 70 จะมีสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลด้านต่าง ๆ เช่น สามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ มีบัตรสงเคราะห์ค่ารักษาพยาบาลต่าง ๆ มีบัตรประกันสุขภาพ บัตรประกันสังคม เป็นต้น จะเห็นได้ว่าผู้มารับ

บริการที่โรงพยาบาลส่วนมากมักจะมีสวัสดิการในด้านการรักษาพยาบาลต่าง ๆ ดังนั้น จึงอาจจะสรุปได้ว่าโรงพยาบาลเป็นที่พึ่งของประชาชนที่มีรายได้น้อย รวมทั้งข้าราชการและครอบครัวในการรักษาพยาบาลทางทันตกรรม

ผลการศึกษาความต้องการมารับบริการทางทันตกรรม พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการมาถอนฟันมากที่สุด รองลงไปคือต้องการอุดฟันและขูดหินปูนตามลำดับ ซึ่งแตก

ต่างจากผลการศึกษาของ วรพันธ์ ลิ้มสินธะโรภาส⁵ ที่พบว่าส่วนใหญ่ต้องการมารับการอุดฟันมากที่สุดร้อยละ 48.16 รองลงไปที่อุดถอนฟันร้อยละ 31.18 และขูดหินปูนร้อยละ 29.35 เมื่อศึกษาเฉพาะกลุ่มที่มาถอนฟัน พบว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยมีความต้องการถอนฟันมาก อาจจะเนื่องจากไม่มีความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาฟันและไม่เห็นความสำคัญในการเก็บรักษาฟันเอาไว้ หากมีการปวดฟันแล้วควรถอนฟันที่นั้นออกเพื่อไม่ให้ปวดในภายหลัง ผู้ที่มีอายุมากมีความต้องการถอนฟันมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย โดยเฉพาะผู้ที่มีอายุมากกว่า 46 ปีขึ้นไป อาจจะเนื่องจากเห็นว่าตัวเองมีอายุมากแล้ว ฟันที่มีอยู่อาจจะเก็บรักษาเอาไว้ได้อีกไม่นานหรือฟันอาจจะเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา จึงต้องการถอนฟันที่นั้นให้หมดปัญหาไปเพื่อจะได้ไม่ต้องมาบ่อย ๆ เนื่องจากมีอายุมากการเดินทางมารับการรักษาบ่อย ๆ อาจจะทำได้ลำบาก

กลุ่มผู้มารับบริการที่ต้องการอุดฟัน พบว่าไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องเพศ ระดับการศึกษา และระดับรายได้ แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องของอายุ คือกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 46 ปีขึ้นไปมีความต้องการอุดฟันน้อยที่สุด โดยในกลุ่มอายุนี้นักมีความต้องการถอนฟันมากที่สุด โดยอาจจะเกิดเหตุผลดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ส่วนกลุ่มที่มีอายุน้อย โดยเฉพาะอายุระหว่าง 13-25 ปี มักจะมีความต้องการอุดฟันมากที่สุด (ตารางที่ 1) เนื่องจากกลุ่มนี้เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุน้อย อาจจะมีความต้องการเก็บรักษาฟันเอาไว้ให้นานที่สุดเพื่อเอาไว้ใช้งานต่อไป หรืออาจจะกลัวว่าเมื่อถอนฟันไปแล้วอาจจะทำให้แสบตอบ ไม่สวยงาม ดังนั้นจึงมีความต้องการเก็บรักษาฟันเอาไว้เพื่อความสวยงาม

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ผู้มารับบริการที่กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า ส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำ มีการศึกษาน้อย และต้องการมารับการถอนฟันมากที่สุด ดังนั้นจึงควรนำข้อมูลที่ได้มา

พิจารณาประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญของฟัน และผลเสียของการสูญเสียฟัน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ที่ถูกต้องและต้องการเก็บรักษาฟันเอาไว้ใช้งานต่อไปให้นานที่สุด เพื่อสุขภาพอนามัยที่ดีของตนเองต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. รายงานผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2537. กรุงเทพฯ : กองทันตสาธารณสุข, 2537.
2. กลุ่มงานทันตกรรม. สถิติผลการปฏิบัติงานทันตสาธารณสุข กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า สมุทรสงคราม ปีงบประมาณ 2539. สมุทรสงคราม : กลุ่มงานทันตกรรม, 2539.
3. อรุณ นุญรังสิมันต์, ศันสนีย์ ธนกิจกร. ทศนคติของผู้มารับบริการทันตกรรม โรงพยาบาลระยอง. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง, 2537.
4. สุนันทนา จันทราชัยโชติ. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการถอนฟัน : ศึกษาเฉพาะผู้ป่วยใหม่ที่มารับบริการทันตกรรม โรงพยาบาลศิริราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการระบาด บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2533.
5. เพ็ญศรี ลิทธิสมวงศ์, สุลักษณ์ ผลานวงศ์. การศึกษาเรื่องความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับทันตสุขภาพของคนไทย 2 กลุ่ม. วารสารทันตแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525 ; 3 (3) : 149-62.
6. วรพันธ์ ลิ้มสินธะโรภาส. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการทันตกรรมในคลินิกทันตกรรมนอกเวลาราชการของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิษณุโลก. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิษณุโลก, 2537.